

کلیاتی درباره قوانین و مقررات آموزشی

اهمیت و ضرورت توجه به قوانین و مقررات آموزشی مدیریت به صورت اعم و مدیریت آموزشی به طور اخص، مبانی، اصول مشترک و نظریه‌های مشخصی دارد که مدیران رده‌های مختلف در هر یک از سازمانهای اداری، صنعتی، بازرگانی، آموزشی و پرورشی برای تحقق اهداف و افزایش کارآیی بیشتر سازمان مربوط و در فرایند مدیریت باید به آنها توجه کنند.

یکی از عوامل مؤثر و مشترک در انواع مدیریتها و کلیه رشته‌های مدیریت، وجود قوانین و مقررات مناسب و رعایت آنها در هر سازمان است. اجرای عدالت در سازمانهای گوناگون از جمله سازمانهای آموزشی و نجات یافتن از روابط و اعمال نفوذ در تصمیم‌گیریها، مستلزم وجود ضوابط و تدوین مقررات لازم است. بنابراین مدیرانی می‌توانند به اداره مؤسسات اداری و آموزشی پردازند که قوانین و مقررات مناسبی در اختیار داشته و آگاهی کامل داشته باشند، پس آگاهی مدیران و معلمان از قوانین و مقررات آموزشی سازمانهای مختلف آموزش و پرورش کاملاً ضروری است؛ زیرا این امر موجب می‌شود نسبت به حقوق و مزایای معنوی و مادی خود و دیگران در زمینه تعلیم و تربیت واقف گردند و برای انجام دادن وظایف خود در زمینه‌های اداری و آموزشی توفیق بیشتری یابند. با توجه به آنچه گفته شد در این فصل به ذکر منابع، قوانین و مقررات آموزشی و واژه‌های حقوقی پرداخته و درباره اصول مندرج در قانون اساسی، مراحل تصویب یک قانون آموزشی و غیره بحث می‌کنیم.

منابع قوانین و مقررات آموزشی

اهم منابع قوانین و مقررات آموزشی عبارت‌اند از: ۱) حقوق انسانی و جایگاه آن در قوانین الهی، ۲) قراردادهای بین‌المللی، ۳) قانون اساسی، ۴) قوانین عادی، ۵) تصویب‌نامه، ۶) اساسنامه، ۷) آیین‌نامه و ۸) بخش‌نامه.^۱

۱. حقوق انسانی و جایگاه آن در قوانین الهی

در فصل اول گفته شد، انسان موجودی اجتماعی است و برای رفع نیازهای خود ناگزیر باید با دیگران زندگی کند و از امکانات متنوع افراد دیگر بهره‌مند شود و در رفع نیازهای دیگران تا حد توان اقدام کند. از این رو هر انسانی در زندگی اجتماعی، حقوقی دارد که این حقوق ناشی از نیازهای اساسی و فطری اوست و ارضای این نیازها لازمه ارتقا و رشد معنوی و مادی و تکامل وی است. حقوق انسانی در واقع امتیازی است که به شخص (حقیقی یا حقوقی) داده می‌شود و دیگران ملزم به رعایت آن هستند. از جمله حقوق انسانی، حق برخورداری از تعلیم و تربیت است که در ادیان الهی و مکتبهای مختلف به آن توجه شده است.

در نظام حقوقی اسلام با توجه به ارزش و منزلتی که آدمی در این مکتب دارد، حقوق افراد نسبت به هم، حقوق پدر و مادر نسبت به فرزندان، حقوق فرزندان نسبت به والدین، حقوق فرد نسبت به دولت و حقوق حکومت نسبت به فرد مورد توجه قرار گرفته است.

دقت در آیات قرآن کریم، احادیث نقل شده از رسول اکرم (ص)، فرمانها و نامه‌های علی (ع) در نهج‌البلاغه، رساله حقوق امام سجاد (ع) و سخنان ائمه (ع) مؤید توجه و اهمیت دادن به انسانها و حقوق آنها به‌ویژه حق تعلیم و تربیت است.

۲. قراردادهای بین‌المللی

همان‌گونه که هر فردی در خانواده و جامعه خویش حقوقی دارد و موظف به رعایت آن است هر کشوری در بُعد جهانی و نسبت به کشورهای دیگر نیز ملزم به

۱. مجیدی همدانی، علی‌اصغر، سازمان و قوانین آموزش و پرورش، ج ۲، ص ۱۱۹.

رعایت حقوق، قراردادها و عهدنامه‌های رسمی است. اعلامیه حقوق بشر - که مورد تأیید دولتهای مختلف قرار گرفته - یک سند رسمی و معتبر است که بیان‌کننده حقوق انسانها در زمینه‌های گوناگون اجتماعی، از جمله آموزش و پرورش است. در قسمتهایی از این اعلامیه و در اساسنامه‌های مربوط به یونسکو (سازمان علمی-فرهنگی و هنری ملل متحد) به حقوق انسانها و بهره‌مندی آدمی از حق تعلیم و تربیت به طور مستقیم و غیرمستقیم اشاره شده است.^۱ هم‌اکنون کشور ایران در یونسکو عضویت دارد و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مسئولیت فراهم کردن زمینه‌های لازم را برای همکاری با سایر وزارتخانه‌ها از جمله وزارت آموزش و پرورش بر عهده دارد.

۳. قانون اساسی

«قانون» معرب کلمه kanón است که به معانی رسم، قاعده، روش و آیین به کار می‌رود. قانون را به قانون اساسی و قانون عادی تقسیم می‌کنند. قانون اساسی را مجموعه قواعدی می‌دانند که مربوط به تشکیلات سیاسی کشور، حدود و قدرت آنها و تقسیم قدرت میان آنها و اصول حقوق افراد ملت و رابطه کلی دولت و مردم است.^۲ هر یک از قواعد و مقررات اساسی را یک اصل می‌گویند. از موضوعات مهمی که در قانون اساسی کشورهای مختلف جهان از جمله

۱. در اعلامیه حقوق بشر آمده است:

- هر کس حق دارد از آموزش و پرورش بهره‌مند شود، آموزش و پرورش لااقل تا حدودی که مربوط به تعلیمات ابتدایی و اساسی است باید رایگان باشد.
 - آموزش و پرورش اجباری است، آموزش حرفه‌ای باید عمومیت پیدا کند و آموزش عالی باید با شرایط مساوی و کامل در دسترس قرار گیرد تا همه بنابر استعداد خود از آن بهره‌مند شوند.
 - آموزش و پرورش باید طوری هدایت شود که شخصیت انسانی هر کس را به حد اکمل رشد آن برساند و احترام به حقوق و آزادی بشر را تقویت کند....
 - پدر و مادر در انتخاب نوع آموزش و پرورش فرزندان خود اولویت دارند.
۲. انصاری، ولی‌الله، حقوق اداری، ص ۱۲.

قانون اساسی کشور ایران مطرح شده، می‌توان موضوع برخورداری اقشار مختلف جامعه از حق تعلیم و تربیت و میزان مسئولیت و نظارت دولت در امر آموزش و پرورش را نام برد.

اصول ۱۸ و ۱۹ متمم قانون اساسی مشروطیت به طور مستقیم و اصل ۲۰ به طور غیرمستقیم ناظر بر آموزش و پرورش کشور و مبین نقش دولت در اداره آموزش و پرورش بوده است.^۱

در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب آبان ماه ۱۳۵۸ به طور مستقیم و غیرمستقیم به امر آموزش و پرورش و نقش دولت توجه شده است. بعضی از این اصول عبارت‌اند از:

اصل سوم. دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم قانون اساسی همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

۱. ایجاد محیط مساعد برای رشد فضایل اخلاقی براساس ایمان و تقوا و مبارزه با کلیه مظاهر فساد و تباهی.

۲. ارتقای سطح آگاهیهای عمومی در همه زمینه‌ها با استفاده صحیح از مطبوعات و رسانه‌های گروهی و وسایل دیگر.

۳. آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان برای همه، در تمام سطوح و تسهیل و تعمیم آموزش عالی.

۱. این اصول عبارت‌اند از:

اصل ۱۸. تحصیل، تعلیم، علوم و معارف و صنایع، آزاد، مگر آنچه شرعاً ممنوع باشد.
اصل ۱۹. تأسیس مدارس به مخارج دولتی و ملتی و تحصیل اجباری باید مطابق با قانون وزارت علوم و معارف مقرر شود و تمام مدارس و مکاتب باید تحت ریاست عالی و مراقبت وزارت علوم و معارف باشند.

اصل ۲۰. عامه مطبوعات غیر از کتب ضلال و مواد مضره به دین مبین، آزاد و تمیزی در آنها ممنوع است ولی هرگاه چیزی مخالف مطبوعات در آنها مشاهده بشود، نشردهنده یا نویسنده طبق قانون مطبوعات مجازات می‌شود، اگر نویسنده معروف و مقیم ایران نباشد، طابع و موزع از تعرض مصون هستند.

۴. تقویت روحیه بررسی و تتبع و ابتکار در تمام زمینه‌های علمی، فنی، فرهنگی و اسلامی از طریق تأسیس مراکز تحقیق و تشویق محققان.

اصل پانزدهم. زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران فارسی است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید با این زبان و خط باشد، ولی استفاده از زبانهای محلی و قومی در مطبوعات و رسانه‌های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی، آزاد است.

اصل شانزدهم. از آنجا که زبان قرآن و علوم و معارف اسلامی عربی است و ادبیات فارسی کاملاً با آن آمیخته است، این زبان باید پس از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه در همه کلاسها و در همه رشته‌ها تدریس شود.

اصل سی‌ام. دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسایل و تحصیلات عالی را تا سرحد خودکفایی کشور به طور رایگان گسترش دهد.

اصل یکصد و چهارم. به منظور تأمین قسط اسلامی و همکاری در تهیه برنامه‌ها و ایجاد هماهنگی در پیشرفت امور در واحدهای تولیدی، صنعتی و کشاورزی، شوراهایی مرکب از نمایندگان کارگران و دهقانان و دیگر کارکنان و مدیران و در واحدهای آموزشی، اداری، خدماتی و مانند اینها شوراهایی مرکب از نمایندگان اعضای این واحدها تشکیل می‌شود.

چگونگی تشکیل این شوراها و حدود وظایف و اختیارات آنها را قانون معین می‌کند.

دقت نظر در اصول و بندهای فوق نشان می‌دهد که واضعان قوانین و مقررات عمومی، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان آموزشی باید، به هنگام وضع قوانین و مقررات و تشکیل شوراها و تدوین برنامه‌های آموزشی، مفاد اصول ناظر بر امر آموزش و پرورش در قانون اساسی را مورد توجه قرار داده، رعایت کنند.

۴. قوانین عادی

قانون در علم حقوق، قاعده‌ای است که مقامات صلاحیت‌دار وضع و ابلاغ می‌کنند

و این قاعده، متضمن مصلحت مردم و برای همه لازم‌الاتباع است.^۱

امروزه به علت توسعه روزافزون وظایف دولتها و افزایش نظارت و دخالت در امور عمومی، اجرای قوانین در هر زمینه برای تعیین حدود وظایف و اختیارات دولتها، مورد درخواست مردم بوده است؛ بنابراین قوانین هر جامعه، از جمله قوانین آموزش و پرورش، مبین حقوق و پاسخ‌دهنده نیازهای عمومی حال و آینده و دربرگیرنده همه مصالح اجتماعی و انتظارات مردم خواهد بود.

در ایران قوانین متعددی در زمینه آموزش و پرورش وضع شده که در فصول بعد مطرح شده است.

۵. تصویب‌نامه

تصویب‌نامه در اصطلاح حقوق اداری یکی از تصمیمات کلی و مهم مقامات صالح سیاسی و اداری کشور است و همانند قانون، جنبه آمرانه دارد. تصویب‌نامه به معنای اخص، سندی رسمی است و دربردارنده تصمیمی که هیئت وزیران به حکم قانون و طبق مسئولیتی که در اداره عمومی کشور دارند اتخاذ می‌کنند.^۲

بنابراین هیچ تصویب‌نامه‌ای نمی‌تواند برخلاف قانون صورت گیرد. موضوع تصویب‌نامه‌ها بیشتر در زمینه امور اداری، استخدامی، مالی و تدارکاتی است. تصویب‌نامه‌های هیئت دولت متعدد است و دستگاههای ذی‌ربط ملزم به اجرای مفاد آن هستند.

نمونه‌هایی از این تصویب‌نامه‌ها عبارت‌اند از:

- تصویب‌نامه راجع به دستورالعمل محاسبه پرداخت حق مأموریت روزانه

کارمندان و کارکنان اعزامی دولت به خارج از کشور (مصوب ۱۳۶۵/۲/۱۴).

- تصویب‌نامه راجع به بیمه حوادث و فوت کارکنان دولت و سازمانهای

وابسته (مصوب ۱۳۶۶/۹/۲۳).

۱. سازمان و قوانین آموزش و پرورش، ج ۲، ص ۱۲۴.

۲. همان‌جا.

- تصویب آیین‌نامه اجرایی قانون متعهدان خدمت وزارت آموزش و پرورش (مورخ ۱۳۶۹/۳/۸).

- تصویب پرداخت فوق‌العاده‌های خاص به رؤسا و معاونان واحدهای آموزشی و کارکنان آموزشی وزارت آموزش و پرورش (مصوب ۱۳۷۲/۶/۱۰).

۶. اساسنامه

ستون مقررات هر تأسیس حقوقی را اساسنامه می‌نامند. اساسنامه سندی رسمی است که هدف، اصول، ارکان، شرایط اعضا و طرز کار یک سازمان را معین می‌سازد.^۱ ایجاد هر مؤسسه حقوقی مانند مؤسسات آموزشی، شرکتهای مختلف و انجمنهای خیریه، مستلزم داشتن اساسنامه است.

در وزارت آموزش و پرورش - که در جای خود بحث خواهد شد - اساسنامه‌های مؤسسات آموزشی تا پایان دوره متوسطه باید به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش برسد. اساسنامه مؤسسات آموزشی دوره‌های آموزش عالی، معمولاً در «شورای عالی انقلاب فرهنگی» یا مراجعی که قانون معین می‌کند به تصویب می‌رسد. در مواردی اساسنامه‌های آموزشی به تصویب مجلس نیز می‌رسد. بعضی از اساسنامه‌های مهم در وزارت آموزش و پرورش که به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش رسیده است عبارت‌اند از:

- اساسنامه تأسیس آموزشگاههای حرفه‌ای مقدماتی (مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۱).

- اساسنامه دانشسراهای روستایی (مصوب ۱۳۵۱/۴/۲۲).

- اساسنامه دانشسراهای راهنمایی تحصیلی (مصوب ۱۳۴۹/۶/۲۹).

- اساسنامه مرکز آموزش از راه مکاتبه (مصوب ۱۳۵۱/۱۱/۴).

- اساسنامه اجرایی نظام آموزش بزرگسالان (مصوب ۱۳۵۲/۴/۱۷).

- اساسنامه انجمن اولیا و مربیان (مصوب ۱۳۶۰).

- اساسنامه دانشسراهای تربیت معلم (مصوب ۱۳۶۲/۱۲/۳).

۷. آیین نامه

آیین نامه از معتبرترین دستورالعملهاست که مانند قانون و تصویب نامه یک دستور عام و کلی است و معمولاً از طرف مراجع صلاحیت دار در مورد موضوع معین صادر می شود. آیین نامه برای روشن ساختن معنا و مراحل اجرایی یک قانون وضع می شود؛ زیرا قانون گذاران تمام جزئیات اجرایی یک قانون را نمی توانند پیش بینی کنند. آیین نامه مانند سایر اسناد رسمی ایجاد حق و تکلیف می کند و اجرای آن برای مقامات اداری، آموزشی و مردم امری الزامی است؛ مگر آنکه مفاد آن خلاف قانون اساسی و عادی باشد.

مراجع وضع آیین نامه ها، طبق قوانین مختلف، مشخص می شوند. در وزارت آموزش و پرورش، شورای عالی آموزش و پرورش مهم ترین مرجع تصویب کننده آیین نامه های مختلف آموزشی است. شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز از مراجع مهم تصویب آیین نامه های آموزشی مربوط به دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی است. هر یک از واحدهای آموزشی آیین نامه های مختلفی دارد که در فصلهای بعد بحث خواهد شد. بعضی از آیین نامه های مهم آموزشی که به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش رسیده است عبارت اند از:

- آیین نامه داخلی شورای عالی آموزش و پرورش (مصوب ۱۳۴۷/۳/۱۵).
- نظام نامه داخلی شورای آموزش و پرورش منطقه ای (مصوب ۱۳۴۹/۶/۸).
- آیین نامه کودکانها (مصوب ۱۳۴۹/۱۲/۹).
- آیین نامه ساعات کار سالانه مدارس (مصوب ۱۳۵۱/۴/۲۲).
- آیین نامه امتحانات آموزش همگانی (مصوب ۱۳۵۹/۲/۷).
- آیین نامه امتحانات دوره پنج ساله ابتدایی (مصوب ۱۳۶۸/۵/۹).
- آیین نامه پذیرش فارغ التحصیلان دوره سه ساله راهنمایی تحصیلی در دوره متوسطه (آذرماه ۱۳۶۶).
- آیین نامه نحوه انتصاب مدیران و مسئولان آموزش و پرورش (مصوب ۱۳۶۹/۳/۱۱).

- آیین نامه کانون زبان ایرانی (مصوب ۱۳۶۹/۹/۸).
- آیین نامه تأسیس آموزشگاههای علمی آزاد (مصوب ۱۳۷۴/۲/۵).
- آیین نامه انضباطی دانش آموزان (مصوب ۱۳۷۱/۵/۲۸).
- آیین نامه توسعه مشارکتهای مردمی به شیوه مدیریت هیئت امنایی در مدارس مصوب ۱۳۸۸.

۸. بخش نامه

بخش نامه، شامل مقررات و دستورالعملهایی است که از طرف مقامات بالاتر خطاب به مقامات و کارکنان زیر دست براساس مراتب اداری صادر می شود. هدف اساسی از صدور بخش نامه، ارشاد و راهنمایی مقامات پایین تر از طرف مقامات بالاتر و ایجاد هماهنگی در اجرای مفاد قانون، تصویب نامه، اساسنامه و آیین نامه است. بخش نامه علاوه بر جنبه آموزشی و فرهنگی، مانند سایر مقررات اداری، جنبه امری و دستوری نیز دارد.

در وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و سایر وزارتخانه ها و سازمانها، بخش نامه های متعددی صادر می شود، از جمله:

- ثبت نام دانش آموزان کلاسهای اول دبستان و سایر کلاسهای ابتدایی، راهنمایی تحصیلی و متوسطه؛

- نقل و انتقال معلمان در هر سال تحصیلی؛

- استخدام معلمان پیمانی؛

- دستورالعمل انتخاب و تشویق معلمان نمونه؛

- دستورالعمل استخدام مربیان پرورشی؛

- دستورالعمل نحوه ارزشیابی معلمان مدارس ابتدایی، راهنمایی تحصیلی

و متوسطه؛

- ثبت نام دانش آموزان دوره راهنمایی تحصیلی در شاخه های متوسطه فنی

و حرفه ای؛

- نحوه شرکت معلمان در کنکور فرهنگیان؛
- ضوابط شرکت در امتحان مراکز تربیت معلم؛
- نحوه پرداخت هزینه حق التدریس به معلمان و دبیران دوره‌های مختلف تحصیلی؛
- دستورالعمل انجام امتحانات داخلی و نهایی.

از آنجا که تصویب‌نامه، آیین‌نامه، اساسنامه و بخش‌نامه از جمله تدابیری هستند که معمولاً قوه مجریه برای انجام دادن وظایف و رسالت اجرایی خود انتخاب می‌کند، به هیچ وجه نباید با قوانین موضوعه مغایرت داشته باشند.

دستورهای فردی

در سازمانهای اداری و آموزشی هر مقام مافوق، به طور موردی در خصوص هر یک از کارکنان زیر نظر خود می‌تواند دستوری صادر کند که به آن «دستورهای فردی» می‌گویند. این دستورها باید در راستای قوانین و مقررات باشد و اجرای آنها در چهارچوب ضوابط تعیین شده نیز الزامی است.

نارساییهای قوانین آموزش و پرورش ایران و راهکارهای کاهش آن

در یک بررسی که تحت عنوان «بررسی سیر تاریخی و تکوینی (تعداد و تنوع) قوانین آموزش و پرورش از سال ۱۲۸۶ تا ۱۳۸۰ و شناسایی قوانین مورد نیاز» انجام گرفته است (صافی، احمد، ۱۳۸۱) آمده است که: از سال ۱۲۸۶ تا ۱۳۸۰، ۱۹۴ قانون از تصویب مجلس گذشته است.^۱ از ۱۹۴ قانون، ۸۹ قانون (۴۵/۹ درصد) مربوط به قبل از انقلاب و ۱۰۵ قانون (۵۴/۱ درصد) مربوط به بعد از انقلاب است. در این بررسی نارساییهای قوانین مصوب همراه با راهکارهای رفع آنها به شرح زیر مطرح شده است.

۱. ر. ک.: ضمائم کتاب حاضر، برای اطلاع از فهرست قوانین و مشخصه‌های کلی آن.

نارساییهای قوانین آموزش و پرورش

با بررسی محتوا و متن قوانین، تعداد آنها، تعداد مواد و تبصره‌ها، زمان تصویب و مقایسه قوانین و اسناد مربوط در این زمینه، نارساییهایی در تدوین، متن قوانین و تصویب آنها ملاحظه شد که به اهم این نارساییها اشاره می‌گردد:

۱. نبود پشتوانه‌های تحقیقاتی و توجیحات علمی در تصویب قوانین: بررسی سوابق قوانین بیانگر آن است که اکثر قوانین، بدون انجام دادن پژوهش و حتی نظرخواهی از افراد ذی‌نفع و مجریان تصویب شده است و در مقدمه تدوین قوانین، نکاتی که دال بر انجام پژوهش یا همراه داشتن توجیحات علمی باشد، ملاحظه نمی‌شود. این امر موجب شده است که در بسیاری موارد، پس از تصویب قانون، برای آن متمم تصویب کنند یا پس از مدتی به اصلاح قانون یا پاره‌ای از مواد آن، حتی در چند نوبت، پردازند.

۲. کم‌توجهی به قوانین مصوب قبلی در تدوین قوانین جدید و مشاهده تضادهایی در قوانین، از جمله تصویب قانون بازگشایی مدارس در اول مهرماه، در حالی که زمان شروع و پایان سال تحصیلی، با توجه به شرایط اقلیمی و آب و هوایی به عهده شوراهای آموزش و پرورش منطقه‌ای واگذار شده است؛ یا تصویب قانون شرایط ورود به دوره پیش‌دانشگاهی و قانون چگونگی اجرای نظام جدید آموزش متوسطه، در حالی که ساختار نظام جدید آموزشی تصویب نشده است.

۳. رسا نبودن پاره‌ای از محتویات قوانین، از جمله قانون نظام هماهنگ پرداختها.

۴. نبودن معیارهای جامع برای تدوین لوایح قانونی که موجب شده است بعضی قوانین دارای مقدمه، تعریف، اهداف و... باشد؛ اما اکثر آنها بدون این عناوین است و بلافاصله پس از ذکر نام قانون، به ماده اشاره شده است. بعضی قوانین دارای تبصره‌های زیاد و بعضی بدون تبصره است.

۵. کمبود مطالعات تطبیقی در تدوین لوایح قانونی: با وجود اینکه ایران عضو سازمان ملل متحد و سایر سازمانهای بین‌المللی است و آموزش و پرورش نیز بعد

جهانی دارد، دلیلی بر استفاده از قوانین آموزش و پرورش سایر کشورها در تدوین لوایح قانونی ملاحظه نمی‌شود و در موارد ضروری، به تصویب قانونی خاص مبادرت شده است، مانند قانون موافقت‌نامه همکاریهای فرهنگی، علمی و آموزشی ایران و سریلانکا و ...

۶. کمبود قوانین جامع: ۵۸/۲ درصد قوانین آموزش و پرورش در قالب ماده واحده است و قوانین جامعی متناسب با نیاز تصویب نشده است.

۷. کم توجهی به مبانی و فلسفه قوانین: بررسی نشان می‌دهد که بعضی قوانین ناظر بر نیازهای محلی و منطقه‌ای نیست و بر کاهش مشکلات آموزش و پرورش تأثیر قابل ملاحظه‌ای نداشته است.

۸. کم توجهی به نظارت و ارزشیابی در اجرای قوانین از موارد مهم قوانین مربوط به آموزش و پرورش است. نبود نظارت همه‌جانبه بر اجرای قوانین و ارزشیابی نشدن آنها شناختی از نقاط قوت و ضعف این قوانین به دست نمی‌دهد. این امر موجب شده است که بعضی از قوانین آموزش و پرورش اجرا نشود، برخی ناقص اجرا شود و میزان استفاده از مفاد قوانین مشخص نباشد.

۹. کم توجهی به اطلاع‌رسانی در زمینه قوانین به افراد ذی‌نفع: بررسیهای انجام شده، مطالعه محتوای قوانین و تماس با افراد گوناگون در آموزش و پرورش، بیانگر آن است که افراد ذی‌نفع نه تنها قبل از تصویب قوانین در جریان قرار نگرفته‌اند، بلکه بعد از تصویب هم اطلاعات آنان منحصر است به اطلاعاتی که در رسانه‌ها منعکس می‌شود، و به صورت نظام‌یافته و برنامه‌ریزی شده، از مفاد قوانین آموزش و پرورش آگاه نیستند.

۱۰. کمبود دوره‌های آموزشی و توجیهی برای همه کارکنان آموزش و پرورش و سایر افراد ذی‌نفع، به منظور آموزش قوانین و نحوه استفاده از آنها.

راهکارهای رفع نارساییهای قوانین آموزش و پرورش

با توجه به نتایج پژوهشهای انجام شده و اظهارنظر کارشناسان، راهکارهای زیر برای

- رفع نارساییهای قوانین آموزش و پرورش پیشنهاد می‌شود:
- دادن فرصت کافی برای تهیه و بررسی لوایح قانونی؛
 - توجه جدی به سوابق موضوع و مطالعه و بررسی منابع و اسناد مرتبط، برای تدوین و تصویب قوانین؛
 - عدم مغایرت لوایح قانونی با مفاد قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛
 - ارائه دلیل کافی بر ضرورت لغو بعضی قوانین و جایگزین ساختن قوانین جدید؛
 - تدوین معیارهای جامع و چهارچوبی مشخص برای تهیه و پیشنهاد لوایح قانونی؛
 - پویا و به روز کردن لوایح قانونی با توجه به نیازها و رویدادهای جدید علمی و استفاده از متخصصان این امر برای تهیه لوایح؛
 - سرعت عمل در تصویب قوانین و کاهش مراجع متعدد بررسی کننده؛
 - بررسی همه‌جانبه و رعایت معیارهای جامع برای تهیه طرحهای قانونی به وسیله نمایندگان مجلس شورای اسلامی؛
 - تهیه طرحهای لازم به وسیله معاونت حقوقی و سایر مراجع ذی‌ربط در وزارت آموزش و پرورش در جهت نظارت بر اجرای مطلوب قوانین مصوب؛
 - بهره‌گیری از مفاد قوانین در کتابهای درسی مربوط؛
 - اطلاع‌رسانی کافی از راههای گوناگون به همه سازمانها و افراد ذی‌نفع؛
 - بررسی قوانین آموزش و پرورش کشورهای گوناگون، به منظور تهیه لوایح متناسب با قانون آموزش و پرورش ایران؛
 - تهیه و اجرای طرحهای پژوهشی برای هر یک از قوانین مصوب یا پیشنهادی.
- فهرست قوانین آموزش و پرورش (از ۱۲۸۶ تا ۱۳۸۰) در فهرست ضمیمه آورده شده است.

خودآزمایی

۱. دلایل ضرورت و اهمیت قوانین و مقررات آموزشی را شرح دهید.
۲. منابع قوانین و مقررات آموزشی را توضیح دهید و تفاوت آنها را بیان کنید.